

การจัดการประชาสัมพันธ์ของกระทรวงศึกษาธิการ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต

ภาควิชาบริหารการศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. 2524

008294

i 17945227

PUBLIC RELATIONS MANAGEMENT IN THE MINISTRY OF EDUCATION

Miss Suchawadee Subhatosha

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for the Degree of Master of Education

Department of Educational Administration

Graduate School

Chulalongkorn University

1981

หัวข้อวิทยานิพนธ์ การจัดการประชาสัมพันธ์ของกระทรวงศึกษาธิการ
โดย นางสาวสุชาวดี สุภโทษะ
ภาควิชา บริหารการศึกษา
อาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ นพพงษ์ บุญจิตราดุลย์

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบริหารศึกษา

สุภโทษะ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุภโทษะ) บัณฑิตวิทยาลัย
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

อรรถสิทธิ์ ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรรถสิทธิ์ ตันติเมฆ)

นพพงษ์ บุญจิตราดุลย์ กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ นพพงษ์ บุญจิตราดุลย์)

[Signature] กรรมการ
(นายสมพงษ์ สิทธิราษฎร์)

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

หัวข้อวิทยานิพนธ์ การจัดการประชาสัมพันธ์ของกระทรวงศึกษาธิการ
 ชื่อผู้ศึกษา นางสาวสุชาวดี สุภโตะชะ
 อาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์นพพงษ์ บุญจิตราคุศลย์
 ภาควิชา บริหารการศึกษา
 ปีการศึกษา 2523

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาโครงสร้างการจัดการประชาสัมพันธ์ของกระทรวงศึกษาธิการ
2. เพื่อศึกษาการปฏิบัติงานการประชาสัมพันธ์ของกระทรวงศึกษาธิการ
3. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นในการปฏิบัติงานด้านการประชา-

สัมพันธ์

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วยประชากร 2 กลุ่ม คือ ผู้บริหารระดับกรมและผู้บริหารระดับกอง โดยใช้ประชากรทั้งหมด ร้อยละ 100 จากส่วนราชการในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ (ยกเว้นสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูซึ่งไม่มีหน่วยงานประชาสัมพันธ์) นอกจากนี้ยังได้ทำการสัมภาษณ์โดยใช้แบบสัมภาษณ์อย่างมีโครงสร้างกับผู้รับผิดชอบงานการประชาสัมพันธ์ของส่วนราชการ 13 ส่วนราชการในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การวิจัยครั้งนี้ใช้เครื่องมือ 2 ชุด คือ แบบสัมภาษณ์อย่างมีโครงสร้าง (Structure Interview) เพื่อศึกษาโครงสร้างการจัดการประชาสัมพันธ์ของกระทรวงศึกษาธิการ และแบบสอบถามชนิดตรวจสอบ (Checklist) และชนิดประเมินค่า (Rating Scale) เพื่อศึกษาการปฏิบัติงาน

การประชาสัมพันธ์ของกระทรวงศึกษาธิการต่าง ๆ 7 ด้าน คือ ด้านกระบวนการ
การดำเนินงานประชาสัมพันธ์ ด้านความสัมพันธ์ภายในหน่วยงาน ด้านความสัมพันธ์
ระหว่างหน่วยงาน (กรม) ของกระทรวง ด้านการใช้สื่อประชาสัมพันธ์ ทางวิทยุและ
โทรทัศน์ ด้านการใช้สื่อประชาสัมพันธ์ทางหนังสือพิมพ์ ด้านการใช้สื่อทางเอกสารสิ่งพิมพ์
จดหมายและป้ายประกาศเผยแพร่ ด้านการใช้กิจกรรมและบริการอื่น ๆ และเพื่อศึกษา
ปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นในการปฏิบัติงานด้านการประชาสัมพันธ์ แบบสอบถามที่ส่งไป
จำนวน 144 ชุด ได้รับคืนมาจำนวน 132 ชุด คิดเป็นร้อยละ 91.66

ในการวิเคราะห์ข้อมูลของแบบสัมภาษณ์อย่างมีโครงสร้าง ใช้วิธีการเขียน
แผนภูมิและการบรรยาย ส่วนการวิเคราะห์แบบสอบถามใช้วิธีหาค่าร้อยละ หาค่าเฉลี่ย
และหาส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

สรุปผลการวิจัย

1. โครงสร้างการจัดการประชาสัมพันธ์ของกระทรวงศึกษาธิการ มีการ
จัดสายงานบริหารอย่างเป็นทางการเฉพาะของกระทรวงโดยส่วนรวม มีนโยบายและ
วัตถุประสงค์ยังไม่ชัดเจน มีการแต่งตั้งและกำหนดตำแหน่งผู้รับผิดชอบงานประชาสัมพันธ์
ไว้ทุกส่วนราชการ สำหรับในด้านหน้าที่ความรับผิดชอบและกิจกรรมมีการกำหนดไว้
ชัดเจนพอสมควร ส่วนในด้านการติดต่อสัมพันธ์ยังมุ่งรอส่วนราชการอื่นมาติดต่อมากกว่า
และในด้านงบประมาณส่วนใหญ่มีการจัดสรรให้ มีเพียง 4 ส่วนราชการเท่านั้นที่ยัง
ไม่ได้จัดสรรเงินให้เป็นการเฉพาะ
2. สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามปรากฏว่า ผู้บริหารระดับกรมและ
ผู้บริหารระดับกองของกระทรวงศึกษาธิการ เป็นผู้ช่วยมากกว่าผู้หญิง และได้รับความรู้
ประสบการณ์ทางด้านการประชาสัมพันธ์โดยการศึกษาจากตำรา เอกสารและสอบถาม
จากผู้รู้มากกว่าการศึกษาจากสถาบันการศึกษาหรือการอบรม
3. ความคิดเห็นโดยส่วนรวมของผู้บริหารระดับกรมและผู้บริหารระดับกอง
ต่อการดำเนินงานการประชาสัมพันธ์ของกระทรวงศึกษาธิการ ทั้ง 7 ด้าน นั้นส่วนใหญ่
มีความเห็นสอดคล้องกันว่าการดำเนินงานอยู่ในเกณฑ์น้อย คือ ในด้านกระบวนการ
ดำเนินงานประชาสัมพันธ์ ด้านความสัมพันธ์ภายในหน่วยงาน ด้านความสัมพันธ์ระหว่าง

หน่วยงาน(กรม) ของกระทรวง คำนการใช้สื่อประชาสัมพันธ์ทางวิทยุและโทรทัศน์ และค่านการใช้สื่อประชาสัมพันธ์ทางหนังสือพิมพ์ ยกเว้นในค่านการใชสื่อทางเอกสาร สิ่งพิมพ์ จดหมายและป้ายประกาศเผยแพร่ และค่านการใช้กิจกรรมและบริการอื่น ๆ เท่านั้น ที่ผู้บริหารระดับกรมมีความเห็นว่ามีค่านการดำเนินงานอยู่ในเกณฑ์มาก แต่ผู้บริหารระดับกองมีความเห็นว่ามีค่านการดำเนินงานอยู่ในเกณฑ์น้อย

4. ความคิดเห็นของผู้บริหารระดับกรมและผู้บริหารระดับกองเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในค่านการประชาสัมพันธ์ของหน่วยงานนั้น มีความเห็นสอดคล้องกันว่ามีปัญหาและอุปสรรคอยู่ในเกณฑ์น้อย ยกเว้นเรื่อง การขาดบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถที่จะทำหน้าที่ในค่านการประชาสัมพันธ์ และเรื่องวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้เป็นเครื่องมือในการจัดการประชาสัมพันธ์มีไม่เพียงพอ ซึ่งผู้บริหารระดับกรมมีความเห็นว่ามีปัญหาและอุปสรรคอยู่ในเกณฑ์น้อย แต่ผู้บริหารระดับกองมีความเห็นว่ามีปัญหาและอุปสรรคอยู่ในเกณฑ์มาก

Thesis Title: Public Relations Management in the Ministry
of Education

Name: Miss Suchawadee Subhatosha

Thesis Advisor: Assistant Professor Noppongs Bunyajitradulya

Department: Educational Administration

Academic Year: 1980

ABSTRACT

Objectives of the Research:

1. To study the structure of public relations management in the Ministry of Education.
2. To study the performance of public relations tasks in the Ministry of Education.
3. To study the problems and obstacles encountered in the performance of public relations tasks.

Research Procedures:

The population involved in the study consisted of two groups: one group consisting of administrators at the department level and the other group consisting of administrators at the division level.

One hundred percent of the population from various agencies attached to the Ministry of Education (except that from the Office of the Civil Service Commission for Teachers, which had no public relations unit) was involved. In addition, interviews with those responsible for the public relations work of thirteen government

agencies attached to the Ministry of Education were conducted, using the structure-interview form.

In the study two kinds of instruments were employed: the structure-interview form to study the structure of the public relations management in the Ministry of Education and a questionnaire with checklist and rating scale to study the performance of public relations tasks in the Ministry of Education in seven areas: namely, the public relations process; the relations within each agency; the relations among agencies (departments) in the ministry; the use of radio and television as public relations media; the use of newspapers as public relations media; the use of documents, printed matter, letters and bulletin boards; and the use of other activities and services, and to study the problems and obstacles encountered in performing public relations tasks. Total of 144 copies of the questionnaire that were sent out; 132 copies (91.66 percent) were returned.

In analyzing the data obtained from the structure-interview form, charts and descriptions were employed. In analyzing the data obtained from the questionnaires, percentages, means and standard deviations were employed.

Findings and Conclusions:

1. The structure of the public relations management in the Ministry of Education was officially organized for the sake of administration at the ministry level only. Its policies and objectives have not been clearly defined yet. Appointment and assignment of position for an official responsible for the public relations at each

agency were made. The duties, responsibilities and activities connected with public relations were defined moderately clearly. In most cases departments waited for other departments to contact them rather than making the first move. Most of its agencies have budgets allocated to them, with only four of these agencies having no budgets of their own.

2. As for the details about those responding to the questionnaires, it was found that there were more male administrators than female ones at the department and the division levels in the Ministry of Education, and that they gained more knowledge and experience in public relations from studying textbooks, document and from asking knowledgeable individuals than from studying in educational institutions or from training courses.

3. The consensus of the majority of administrators at the department and the division levels regarding the performance of public relations in all seven areas was that it was at the low level. In particular activities concerning the public relations process, the relations within each agency, the relations among agencies (departments) in the ministry, the use of radio and television as public relations media, and the use of newspapers as public relations media were rated low. However, administrators at the department level were of the opinion that activities were at high levels in the use of documents, printed matter, letters and bulletin boards for public relations purposes, and in the use of other activities and services, while administrators at the division level were of the opinion that such activities were at the low level.

4. The consensus of the opinions of administrators at the department and the division levels regarding the problems and obstacles encountered in performing public relations work of each agency was that there were few problems and obstacles. However with regard to the shortage of capable personnel in public relations and of public relations equipments and facilities, the administrators at the department level rated them at the low level while the administrators at the division rated them at the high level.

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จเรียบร้อยด้วยดี ก็ด้วยความกรุณาของผู้ช่วย
ศาสตราจารย์นพพงษ์ บุญจิตราคุลย์ อาจารย์ที่ปรึกษา ซึ่งได้ให้คำแนะนำ
คำชี้แจง และให้คำปรึกษาในปัญหาข้อข้องใจต่าง ๆ จนวิทยานิพนธ์เสร็จสมบูรณ์
นอกจากนี้ขอกราบขอบพระคุณท่านผู้ทรงคุณวุฒิ หรือผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับการ
ประชาสัมพันธ์ ซึ่งประกอบด้วยท่านอาจารย์ชม ภูมิภาค อาจารย์บังเอิญ มุสิกพงษ์
คุณประจวบ อินออก อาจารย์สมพงษ์ สิทธิศาสตร์ คุณจำลัภณ์ อันประเสริฐ
อาจารย์ไพยม วรรณศิริ และอาจารย์ถวัลย์ ทองมี ที่ได้ให้ข้อคิด ให้คำแนะนำ
และช่วยปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามให้ดียิ่งขึ้น การดำเนินงานครั้งนี้ดำเนินไปด้วย
ความรวดเร็วและเรียบร้อยยิ่ง ก็ด้วยความกรุณาของท่านปลัดกระทรวงศึกษาธิการ
นายแพทย์บุญสม มาร์ติน ที่ได้ลงนามในหนังสือคำสั่งแบบสอบถามเพื่อการวิจัย
และความกรุณาของท่านผู้ตอบแบบสอบถามทุกท่านที่ได้ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี
จึงขอกราบขอบพระคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้ด้วย

นอกจากนี้ ผู้วิจัยขอขอบคุณบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ที่ได้ให้ทุนการวิจัยในครั้งนี้ ขอขอบคุณผู้ที่มีส่วนช่วยเหลือและให้กำลังใจในการทำงาน
ได้แก่ ทุกคนในครอบครัวของผู้วิจัย คุณมาลัย ศรีทิพย์ คุณสมบัติ เมฆสุวรรณ
คุณโสภณ แก้วเกลี้ยง คุณอนันต์ สุขสมกิจ และอีกหลาย ๆ ท่านที่มีได้เอยนาม
ไว้ ณ ที่นี้ ที่ได้ร่วมมือให้ความช่วยเหลือและให้กำลังใจแก่ผู้วิจัยด้วยดีเสมอมา
ผู้วิจัยจึงขอขอบพระคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้ด้วย.

นางสาวสุชาวดี สุภโทษะ

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ช
กิติกรรมประกาศ	ฉ
รายการแผนภูมิและตารางประกอบ บทที่	ข
1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	8
ขอบเขตของการวิจัย	8
ข้อจำกัดของการวิจัย	9
คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย	9
ประโยชน์ที่จะได้รับจากการวิจัย	11
วิธีดำเนินการวิจัย	11
ลำดับขั้นในการเสนอข้อมูล	12
2 เอกสารและรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง	14
ความเป็นมาของการประชาสัมพันธ์ของกระทรวงศึกษาธิการ	14
ความหมายของการประชาสัมพันธ์	17
หลักการของการประชาสัมพันธ์	19
วัตถุประสงค์ของการประชาสัมพันธ์	21
แนวทางในการจัดหน่วยงานประชาสัมพันธ์	24
หลักปฏิบัติในการดำเนินงานประชาสัมพันธ์	33
สื่อและกิจกรรมที่ใช้ในการดำเนินงานประชาสัมพันธ์	37

ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานประชาสัมพันธ์	45
งานสำรวจและวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประชาสัมพันธ์	47
3 วิธีดำเนินการวิจัยและการรวบรวมข้อมูล	52
วิธีดำเนินการวิจัย	52
ประชากรที่ใช้ในการวิจัย	53
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	55
การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	55
เกณฑ์การให้คะแนน	57
การเก็บรวบรวมข้อมูล	57
การวิเคราะห์ข้อมูล	58
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	58
4 การวิเคราะห์ข้อมูลและผลการวิเคราะห์ข้อมูล	60
ลำดับขั้นการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล	60
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	61
ส่วนที่ 1 การวิเคราะห์เกี่ยวกับโครงสร้างการจัดการ	
ประชาสัมพันธ์ของกระทรวงศึกษาธิการ	61
ส่วนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการประชาสัมพันธ์	
และปัญหาอุปสรรคของการประชาสัมพันธ์ของกระทรวงศึกษาธิการ	70
ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม	70
ตอนที่ 2 การจัดการประชาสัมพันธ์ในหน่วยงาน	73
- กระบวนการดำเนินงานประชาสัมพันธ์	73
- ความสัมพันธ์ภายในหน่วยงาน	78
- ความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงาน (กรม) ของกระทรวง	83
- การใช้สื่อประชาสัมพันธ์ทางวิทยุและโทรทัศน์	87
- การใช้สื่อประชาสัมพันธ์ทางหนังสือพิมพ์	92

- การใช้สื่อทางเอกสารสิ่งพิมพ์ จดหมายและป้ายประกาศ เผยแพร่	97
- การใช้กิจกรรมและบริการอื่น ๆ	101
ตอนที่ 3 ปัญหาและอุปสรรคในค่านการประชาสัมพันธ์ของ หน่วยงาน	104
5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	109
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	109
วิธีดำเนินการวิจัย	109
สรุปผลการวิจัย	111
อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	119
ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคต	131
บรรณานุกรม	132
ภาคผนวก	137
ประวัติผู้เขียน	157

รายการแผนภูมิและตารางประกอบ

แผนภูมิที่	หน้า
1 การจัดหน่วยงานขนาดเล็ก หรือเมื่อเริ่มงานประชาสัมพันธ์	30
2 สำหรับหน่วยงานประชาสัมพันธ์ขนาดกลาง	31
3 สำหรับหน่วยงานประชาสัมพันธ์ใหญ่และมีสาขาภาคต่าง ๆ	32
4 แผนภูมิคณะกรรมการประชาสัมพันธ์ กระทรวงศึกษาธิการ	62
5 แผนภูมิแสดงขอบข่ายของการประชาสัมพันธ์ของกระทรวงศึกษาธิการ	63
6 แผนภูมิการแบ่งงานของฝ่ายประชาสัมพันธ์ กองกลาง สำนักงาน ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ	64

ตารางที่	หน้า
1 บัญชีรายชื่อส่วนราชการและจำนวนประชากรทั้งหมด	54
2 เพศของผู้ตอบแบบสอบถาม	70
3 ตำแหน่งของผู้ตอบแบบสอบถาม	71
4 การได้รับความรู้และประสบการณ์ทางด้านกิจการประชาสัมพันธ์	72
5 ระยะเวลาการดำเนินงานประชาสัมพันธ์	73
6 ความสัมพันธ์ภายในหน่วยงาน	78
7 ความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงาน (กรม) ของกระทรวง	83
8 การใช้สื่อประชาสัมพันธ์ทางวิทยุและโทรทัศน์	87
9 การใช้สื่อประชาสัมพันธ์ทางหนังสือพิมพ์	92
10 การใช้สื่อทางเอกสารสิ่งพิมพ์ จดหมายและป้ายประกาศเผยแพร่	97
11 การใช้กิจกรรมและบริการอื่น ๆ	101
12 ปัญหาและอุปสรรคในด้านการประชาสัมพันธ์ของหน่วยงาน	104